

**Секція: ІВАН ПУЛЮЙ У СВІТОВОМУ НАУКОВОМУ ВИМІРІ:
УТВЕРДЖЕННЯ МОЛЕКУЛЯРНО-КІНЕТИЧНОЇ ТЕОРІЇ, ДОСЛІДЖЕННЯ
КАТОДНИХ ТА Х-ПРОМЕНІВ**

УДК 001.894.6

Головко А.В.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВНЕСОК ІВАНА ПУЛЮЯ В РОЗВИТОК ФІЗИКИ ТА ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ

Holovko A.V.

**IVAN PULYUY'S CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF PHYSICS AND
ELECTRICAL ENGINEERING**

Іван Павлович Пулюй-український фізик та електротехнік, винахідник, організатор науки, публіцист. Його дослідження внесли неабиякий внесок у розвиток фізики та медицини. Особливої уваги заслуговують його так звані “х-промені” та переносна безпечна лампа.

В 1874-1875 в місті Фіуме сконструював пристрій для вимірювання механічного еквівалента теплоти який став досить популярним у всьому світі.

У 1880-1882 рр. у «Доповідах Віденської академії наук» вийшли чотири статті Пулюя, присвячені катодним променем . Ці статті зробили резонанс у науковому світі.

Наш земляк винайшов і запатентував у 1881 р. переносну безпечну лампу, що на практиці полегшила працю цілого покоління у шахтах.

Восени 1882 р. українець дістав пропозицію й обійняв посаду технічного директора Електротехнічного бюро у Відні. Під його орудою лабораторія розробляла освітлювальні лампи розжарювання, що за багатьма параметрами переважали лампи американця Томаса Алви Едісона й англійця Джозефа Суона. Публікації під назвою «Про електричні розряди в лампах розжарювання із застосуванням струмів високої напруги», яка стала продовженням попередньої праці по вивченню електричних розрядів у розріджених газах. 1883 році І. Пулюй видав монографію «Промениста електродна матерія і так званий четвертий агрегатний стан». У Верхній Австрії він зацікавився виробництвом освітлювальних ламп і за кілька місяців удосконалив технологію виготовлення ниток розжарювання, що дозволило кількаразово продовжити світло здатність і термін служби, патент (1883), отриманий українцем.

У пошуках нових ефективних джерел світла І.Пулюй сконструював низку флуоресцентних ламп. Одна із них мала кільцевий катод й еліптичну флуоресціюючу пластину, розміщену між анодом і катодом під певним кутом до напрямку поширення катодних променів. А ще саме Іван Пулюй першим узявся систематично вивчати “холодне” світло, що сьогодні має назву неонового, та виготовив прообраз першої люмінесцентної лампи. У цьому питанні за підсумками проведення Всесвітньої електротехнічної виставки у Штайрї його технологічні розробки були відзначені дипломом як “велике досягнення 1884 р.”

І.П.Пулюй розробив прилад для вимірювання механічного еквівалента теплоти й керував запуском (1891) у Празі першого трамвайного маршруту. Він запропонував новітні конструкції телефонних станцій та абонентських апаратів із застосуванням розподільчого трансформатора, захищених від сильних електричних струмів. Під його наглядом ставала до дії перша в Європі електростанція на змінному струмі, кілька найбільших електростанцій на змінному струмі в Австро-Угорщині .

Література.

Іван Пулюй. 1. Фізика: закон Божий . Гривняк Ю. Хто такий проф. др. Іван Пулюй. Справжній винахідник променів Х. "Наша культура", 1983, № 3, 5, 6.